

Rechter dwaalt door dubieuze rapportages over Marjan van der E.

Vandaag is de zitting over de verlenging van de tbs van Marjan van der E. Die werd al twee keer eerder verlengd op basis van een fictieve werkelijkheid, betogen **Corine de Ruiter** e.a.

Marjan van der E., in sommige media aangeduid als 'de Heks van Anjum', is in 1998 veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf plus tbs voor twee moorden. Zij heeft betrokkenheid bij de moorden altijd ontkend. Vanaf 2002 verblijft zij in een tbs-kliniek. Vandaag is de derde verlengingszitting. Door haar ontkennende houding zit Van der E. in de tbs in een *Catch 22*. Zo lang zij ontkennt, kan haar behandeling niet beginnen; zolang zij niet behandeld is, kan zij de tbs niet verlaten.

De afgelopen jaren is, naar aanleiding van ernstige misdrijven door (ex-) tbs-gestelden, het beeld ontstaan dat het tbs-systeem vooral niet deugt omdat tbs-gestelden ten onrechte proefverlof krijgen. De zaak-Van der E. maakt duidelijk dat het ook andersom fout kan gaan, dat burgers het risico lopen ten onrechte in de tbs te belanden. In deze bijdrage analyseren wij de opeenstapeling van fouten die gemaakt zijn bij de tbs-oplegging en de twee verlengingen in haar zaak. De meeste fouten zijn geen toevallige missers, maar kenmerkend voor de huidige gang van zaken in de tbs-sector.

Na haar aanhouding werd Marjan van der E. door de politie verhoord. Die kreeg weinig grip op haar en vroeg zich af of Van der E. psychisch gestoord was. Van der E. werd opgenomen in het Utrechtse Pieter Baan Centrum (PBC) voor een onderzoek naar haar geestesvermogens. Ook in het PBC houdt zij vol dat zij niets met de moorden te maken heeft. De conclusies in het PBC rapport liegen er echter niet om:

Betrokkene is een 52-jarige vrouw wij wie al voorafgaand aan de haar ten laste gelegde feiten, indien bewezen, sprake was van een psychotische stoornis die zich uitte in het onvermogen tot het stellen van grenzen, in het onvermogen tot het houden van overzicht in orde in het dagelijkse bestaan, en ten slotte, in de alsmaar hardnekkiger, incorrigeerbare opvatting dat er sprake was van kwade bejegening door de autoriteiten.

Ten tijde van het plegen van de haar ten laste gelegde feiten was onderzocht lijdende aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis haar geestesvermogens dat deze feiten - indien bewezen - haar slechts in sterk verminderde mate kunnen worden toegerekend. De kans dat betrokkene zich in de toekomst opnieuw schuldig zal maken aan ernstige agressieve feiten (...) achten wij groot.

De psycholoog van het Pieter Baan Centrum maakte grove fouten

In deze zaak luidde het advies van Oldenkotte: stoornis en onverminderd recidivrisico, dus twee jaar verlenging. Het kliniekadvies vermeldt echter geen psychotische stoornis meer; Van der E. krijgt nu een (paranoïde) persoonlijkheidsstoornis aangemeten. Tijdens de verlengingszitting gaven de deskundigen van Oldenkotte echter toe dat deze diagnose niet erg hard was en zij zwakten hun diagnose af tot 'persoonlijkheidsproblemen'.

De contra-expert die door de raadsman van Van der E. was verzocht te rapporteren en nog twee onafhankelijke deskundigen die

worden onderhouden met de onderwereld. Ik beoefen al vele jaren diverse vechtsporten en ik kan u vertellen dat er in al die zaaitjes door het hele land met heel veel passie wordt getraind op een tak van sport die zowel mentaal als fysiek erg veel vraagt van de beoefenaar. Vechtsporters zijn over het geheel genomen zeer rustige en uitgebalaande mensen. Na de training wordt niet gezopen, toeschouwers gaan elkaar niet te lijf en een scheidsrechter zal onder geen beding onheus worden bejegend.

Roelof uit Beijerse, Schipluiden

Luxe
Een vmbo-klas is druk, dat kost bakken vol met energie, tweede klassen zijn druk, die kun je maar beter aan je collega's overlaten, het gymnasium is niet druk, maar daar moet je wel intellectueel goed voor de dag komen, kortom: iedere groep zijn eigen lasten.

Eén ding weet ik zeker: toen ik na jaren in het middelbaar onderwijs vervolgde in het hoger en universitair onderwijs ging legesven, was dat echt een 'makkie'. Afkicken moest ik van de stress. Alleen met leerstof bezig zijn, wat een luxe! Sindsdien vind ik echt, dat docenten in het middelbaar onderwijs niet minder hoeven te verdienen.

S. Koene, Den Haag

Bezoekers op een open dag van de tbs-kliniek in Groningen. Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

door de rechtbank werden benoemd (onder wie één van ons, RvdB), rapporteerden onafhankelijk van elkaar dat zij geen stoornis konden vaststellen en dat ook geen gevaar voor delictiveringing aantoonbaar was. De rechtbank besloot de tbs niet te verlengen nu zij drie deskundigenrapporten had die allemaal tot de conclusie geen stoornis kwamen. De officier van justitie ging in hoger beroep en het gerechtshof te Arnhem bepaalde vervolgens dat de tbs wel verlengd moest worden.

Het hof concludeerde, zonder veel argumentatie, en in afwijking van het advies van alle externe deskundigen, dat er sprake was van een persoonlijkheidsstoornis. Het stelde bovendien dat de vraag of er sprake is van een stoornis strikt genomen niet ter zake doet. Volgens het hof kan tbs ook worden verlengd zonder stoornis; noodzakelijk is slechts dat recidivrisico aanwezig is. Het hof gaat met deze opvatting nog een stap verder dan de rechtbank Leeuwarden. Deze eiste de aanwezigheid van een stoornis, al hoeft dat volgens de rechtbank niet de oorspronkelijke stoornis te zijn. Over de ongerijmdheden rond deze verlenging publiceerde één van ons (ARM) in 2004 en 2005 in *Proces* en het *Nederlands Juristenblad*.

In 2005 wordt Van der E. overgeplaatst naar de Utrechtse Van der Hoevenkliniek. Daar wordt de PBC-diagnose nieuw leven ingeblazen. Het verlengingsadvies stelt dat er een stoornis 'in het psychotische spectrum' is. Ze krijgt een anti-psychotisch medicijn en voelt zich gedwongen dit in te nemen. De pre-

Brief van de dag Straatvechters van het CDA

Gelet op wat zich allemaal in aanloop naar de verkiezingen heeft afgespeeld tussen de leiders van de PvdA en het CDA, bij de vorming van het kabinet en de afgelopen maanden in het kabinet, en dan nu weer het interview in *NRC Handelsblad* met de vorige minister van Buitenlandse zaken, de heer Ben Bot, en vooral de zelfgenomene reactie daarop van premier Jan Peter Balkenende op nota bene dit prominente CDA-lid (Binnenland, 10 december), is het enige juiste wat de PvdA nu kan doen: het kabinet verlaten. Doe het voordat het helemaal te laat is en de geloofwaardigheid van de PvdA nog verder onderdrukt komt te staan. Met deze premier, die optreedt als een straatvechter en de geloofwaardigheid van de politiek te grabbel gooit, daar moet Wouter Bos niet mee willen samenwerken.

Fred Lucas, Wateringen

Reacties: Van Basten heeft stijl

Veel coaches kunnen een voorbeeld aan Van Basten nemen volgens H. Bruins uit Leeuwarden. Over een persoon en diens aanpak kun je van mening verschillen, over feiten niet.

H. Bruins selecteert de gunstige feites uit de prestaties van Oranje van de afgelopen jaren, maar de 'goede' prestaties in de twee kwalificatiepoules zijn niet iets om trots op te zijn. De wedstrijd tegen Portugal toonde aan dat het Oranje van Van Basten inzet en sportiviteit niet

nodig acht om ver te komen in een toernooi. De wijze waarop Van Basten Van Nistelrooy, Van Bommel en Seedorf heeft behandeld, getuigt zeker niet van 'stijl en manieren'. **Herman de Coninck,** Den Bosch

Van Bastens populariteit als voetballer wordt overschaduwd door zijn zwakheden als coach. Hij is een Ajax-man met een Ajax-technische staf en een duidelijke voorkeur voor Ajax-spelers. Hij wordt ongetwijfeld de nieuwe coach van Ajax. **Ton Overbeek,** Terneuzen

Reageren? volkskrant.nl/briefvandedag

sprake is van een psychische stoornis die de delicten begrijpelijk kan maken. Een ernstige stoornis legitimeert een tbs. Het PBC was de rechtbank ter wille: er wordt een psychotische stoornis vastgesteld en die maakt ook nog eens aannemelijk dat zij de delicten, waarvan ze verdacht wordt, inderdaad gepleegd kan hebben. Ondanks jarenlange observatie kan die diagnose echter niet bevestigd worden. In de normale wereld is dat redelijk om een diagnose te verwerpen. Niet zo in de tbs-wereld.

Vanaf 2005 wordt een 'onschuldwaan' aanwezig geacht, omdat Van der E. inhoudt de moorden niet gepleegd te hebben. Het oor-

Deskundigen en rechters construeren een fictieve werkelijkheid

deel 'schuldig' dat door de rechter in eerste aanleg is uitgesproken, wordt gezien als 'de waarheid' en is voor deze kliniek de maatstaf. De diagnose 'psychotische stoornis' staat weer fier overeind. Maar tegen welke prijs? Een speurtocht in de internationale vakliteratuur laat zien dat het begrip 'onschuldwaan' nooit gebruikt wordt. Slechts in één artikel uit 1976 treffen we de term aan in een artikel uit de toenmalige Sovjet-Unie. We weten hoe het daar met de psychiatrie was gesteld. Het is verontwaardigd dat het tbs-systeem kenmerken vertoont die de herinnering oproepen aan die barre tijden.

Corine de Ruiter is hoogleraar Forensische Psychologie aan de Universiteit Maastricht; **Anne Ruth Mackor** is hoogleraar Professionele Ethiek aan de Rijksuniversiteit Groningen; **Rob van den Bosch** is hoogleraar Psychiatrie in Groningen en voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie.

Commentaar Onafhankelijk Kosovo stemt amper tot vreugde

V N-gezant Maartti Ahtisaari liet er bij het begin van de laatste onderhandelingsronde over Kosovo geen misverstand over bestaan: alleen een wonder kan beide partijen nog tot elkaar brengen. Dat wonder heeft niet plaatsgevonden. Gisteren verstreek de deadline die was verbonden aan de laatste poging van de Verenigde Staten, Rusland en de Europese Unie een compromis te bereiken tussen Servië en Kosovo over de toekomst van de Servische provincie. De vraag is nu niet langer of Kosovo onafhankelijk wordt, maar wanneer.

Dat deze stap onafwendbaar is, lag in feite al besloten in het plan dat Ahtisaari begin februari presenteerde. Kosovo wordt daarin *de facto* onafhankelijk - compleet met een eigen grondwet, vlag en volkslied - maar blijft voorlopig onder internationaal toezicht staan.

Het plan stuitte op een blokkade van Rusland dat tot dusverre onverkort achter Servië staat. De regering in Belgrado is bereid tot een vergaande vorm van autonomie voor Kosovo, maar kan niet accepteren dat de provincie - die als bakermat van de Servische natie wordt beschouwd - wordt losgemaakt van Servië. De Albanese in Kosovo weten zich op hun beurt gesteund door de VS en de EU. Zij koesteren zeker sinds de oorlog van 1999 nog maar een wens: volledige onafhankelijkheid.

Hoezeer twijfels over de levensvatbaarheid van een onafhankelijk Kosovo zijn gerechtvaardigd, een terugkeer naar de oude situatie is geen optie meer. Dat kan het Westen behalve Milosevic ook zichzelf verwijten. Het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), waarvan de erfenamen nu het bestuur in Kosovo domineren, maakte al voor de Kosovo-oorlog geen geheim van zijn uiteindelijke doel.

Desondanks is het zaak te waken voor ondoordachte stappen. Hoewel ook de ultra-nationalisten in Belgrado inziden dat het gebruik van geweld om Kosovo binnenboord te houden, zich als een boemerang tegen Servië zal keren, kan een onafhankelijk Kosovo wel degelijk een destabiliserende invloed hebben op de regio. Het sluimerende streven naar een Groot-Albanië is daarbij vermoedelijk een minder groot gevaar dan de dreigende opsplitsing van Bosnië-Herzegovina.

De sleutel voor een 'zachte landing' van Kosovo ligt misschien nog wel meer in handen van Rusland dan van Servië. De vraag is hoe ver de solidariteit van Rusland met het Slavische 'broedervolk' gaat en welke prijs Moskou, dat met eigen afscheidingsbewegingen heeft te maken, mogelijk zal vragen voor het accepteren van een onafhankelijk Kosovo.

De onafhankelijkheid van Kosovo is de onvermijdelijke uitkomst van het Joegoslavische ontbindingsproces. Hoe rechtalzend de bevolking er na jaren van Servische onderdrukking - en acht jaar van internationaal bestuur - ook naar uitkijkt, zij stemt amper tot vreugde. Het idee dat wanneer Kosovo eenmaal op eigen benen staat, de economische problemen van de straataarme provincie vanzelf worden opgelost, kan wel eens op een ernstige teleurstelling uitlopen. Vooralsof heeft de bevolking meer baat bij bestrijding van de alom aanwezige corruptie.

Kosovo zal ook na zijn onafhankelijkheid nog alle aandacht van de internationale gemeenschap vragen.

Reageren? volkskrant.nl/commentaar

de Volkskrant

Hoofdredacteur Pieter Broertjes
Adjunct-hoofdredacteur Arie Elshout, Jan 't Hart, Suzanne Weusten

Commentatoren Paul Brill, Willem de Bruin, Peter Giesen, Remco Meijer, Fokke Obberna, Xander van Uffelen, Hans Wansink

Redactie Forum/het Betog Remco Meijer (chef), Wim Bossma, René Braams, Willem de Bruin, Tjerk Gualthérie van Weezel, Jantien Harmsen (secretariaat), Chris Rutenfrans, Marie-Louise Schipper (Geachte redactie / U-pagina), Arnold Vonk
Forum publiceert artikelen van maximaal 800 woorden die reageren op actuele onderwerpen of die discussies enteramen. De auteurs schrijven op persoonlijke titel.

De rubriek Geachte redactie is bedoeld voor korte reacties op de inhoud van de krant (maximaal 250 woorden). Bijdragen worden alleen in behandeling genomen indien ondertekend en - ook bij e-mail - voorzien van naam, adres en telefoonnummer waar u overdag te bereiken bent. Geef de teksten niet als bijlage bij de e-mail te verzenden. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen en brieven te redigeren en in te korten. De auteurs verspreiden impliciet toestemming voor openbaarmaking en vervoer van hun bijdragen in (elektronische) uitgaven. Telefoon 020-562 92 22, fax 020-562 62 89, [forum@volkskrant.nl](http://forum.volkskrant.nl)
E-mail Geachte redactie: briefenvolkskrant.nl
De Ombudsman Thom Meens, 020-562 26 15, ombudsman@volkskrant.nl

Geachte redactie

Afscheid van Simonis

Ik ben niet rooms-katholiek, maar de reportage over het afscheid van kardinaal Simonis vond ik negatief en tendentueus (Voorpagina, 10 december). De foto toont een oude man, die mooi wordt aangekleed. In de reportage wordt een koel afscheid gesuggereerd, maar verderop stelt de verslaggever dat de kardinaal zich zorgen maakte over de uitdooft van de receptie. Genant vind ik de oepmerking over een eventueel lintje. Zo'n onderscheiding krijgt niet iedereen. Misschien moet de *Volkskrant* eens te raden gaan bij collega's van andere kranten die een aanzienlijk prettiger beeld gaven van het afscheid.

J. de Koning, Leiden

Vechtsportfestijn

Hulde voor uw (bijna) paginagrote artikel over de Ki-World Grand Prix-finale in Japan van afgelopen week, waarin het voor de zoveelste keer een Nederlander was die de titel pakte in dit vechtsportfeestijn (Sport, 10 december).

Hoewel onze landgenoten hier al jarenlang het erechap bevoken, blijven de media op het gebied van vechtsporten veelal steun bij historische van de successen van Anton Geesink of de vermeende banden die er met name in de *Full Contact*-vechtsport

Pieter Hilhorst Zwarte zwanen

Z onder eigenwijsheid is er geen debat. Als deelnemers van een discussie elkaar uit beleefdheid terstond gelijk geven, smooit het gesprek. Maar in veel debatten is er eerder te veel eigenwijsheid en te weinig dialoog. Voorig jaar heb ik op basis van honderden krantenartikelen een analyse gemaakt van het debat over het Nieuwe Leren: *Schets van de Nieuwe Schoolstrijd* (zie www.voraaad.nl/assets/2476). Het debat kenmerkt zich door groepsoppositie. De voor- en tegenstanders komen steeds scherper tegenover elkaar te staan.

Psychologen hebben voor dit fenomeen een simpele verklaring. Mensen pikken uit een verhaal die aspecten die hun wereldbeeld vestigen. Als een debat de gemoederen beroert en veel mensen een bijdrage leveren, kan iedereen zich uitbundig voeden met argumenten en schrijvende voorbeelden die het eigen gelijk bevestigen. De standpunten verharder zich dan al snel. Bij het debat over de culturele samenleving treedt een vergelijkbare groepsoppositie op. Mensen luisteren niet meer naar wat er wordt gezegd, maar alleen naar wie het zegt. Als de afzender niet deugt, verwerpen ze onmiddellijk de boodschap. Ze discussiëren niet, maar willen de ander ontmaskeren: 'Hij is helemaal niet geïnteresseerd in de vrijheid van meningsuiting, maar

alleen in het demoniseren van de islam.' Of: 'Zijn oproep tot respect is alleen bedoeld om critici de mond te snoeren en misstanden van de multiculturele samenleving te verdoezelen.' Groepsoppositie schuilt ook in de organisatie van het debat. Mensen lezen bladen waar ze hun eigen mening teruglezen. Ze verwijzen graag naar mensen met dezelfde mening. In de Verenigde Staten is onderzoek gedaan naar 1.400 politieke weblogs. Het blijkt dat 91 procent van de links verwijzen naar gelijkgestemde sites. De eigenwijsheid wordt nog versterkt door politici die in mediatrainingen leren geen antwoord te geven op een vraag, maar het eigen verhaal nog eens te herhalen. Toegeven dat je verkeerd zat, is al helemaal verboden. De toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot was twee jaar geleden zo eerlijk te zeggen dat de inval in Irak achteraf toch niet zo verstandig was. Onder druk van Balkenende moest hij dat oordeel inslikken. 'Maar het is toch zo dat je als politicus zo eerlijk moet zijn om van je fouten te leren' had hij de premier gevraagd. Balkenende dacht daar anders over. Binnenskamers mag

je fouten toegeven, maar nooit in het openbaar. Anil Ramdas schreef vorige week in *NRC Handelsblad* dat een debat zich tot een goed gesprek verhoudt zoals porno tot liefde. Ramdas schreef de column naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van De Balie. Afgelopen vrijdag sprak hij

met twee andere oud-directeuren van De Balie, Paul Kuypers en Chris Keulemans, over de kunst van het debat. Het streven van De Balie is altijd geweest mensen met elkaar in gesprek te laten gaan die elkaar nooit spreken. Wat had dat opgeleverd? Heel optimistisch waren de heren daar niet over; ze hadden de politiek nauwelijks weten te beïnvloeden. De impliciete waarde van een debat lijkt zo te schillen in de mate waarin anderen van mening zijn veranderd. Dat is precies waarom veel debatten onbevredigend zijn. Bij een debat staat het eigen gelijk voorop. In plaats van te kijken wanneer je anderen hebt beïnvloed, is het interessanter te onderzoeken welk debat of welke programma jouw visie op de wereld door elkaar heeft geschud. Als je denkt dat alle zwanen wit zijn, is het gemakkelijk overal wit

te zwanen aan te wijzen. Maar het is zinvoller op zoek te gaan naar zwarte zwanen. Welke feiten of verschijnselen passen niet in mijn wereldbeeld? Als oud-programmamaker van De Balie zag ik een mooie programmaformule in het verschieft: *De zwarte zwanen* van... Elke aflevering komt een gast van wie we zijn mening kennen vertellen over wat feiten die niet passen in zijn wereldbeeld. Iedereen heeft zwarte zwanen. Coen Teulings, de directeur van het Centraal Planbureau, heeft ooit overtuigd laten zien dat het kwistig uitdelen van sancties de beste manier is om mensen uit de bijstand te krijgen. Dat was voor mij een zwarte zwaan. Het is een conclusie die haaks staat op mijn wereldbeeld. Ik ga er altijd van uit dat belonen en kans bieden veel beter werkt dan straffen. Dat kan ik nu niet meer zomaar zeggen.

Just als mensen even sprakeeloos zijn, wordt het debat interessant. Een goed gesprek wordt voortgedreven door wat je niet weet en wat je niet begrijpt. Maar daarvoor moeten de deelnemers wel open staan voor feiten die hun verhaal ondergraven. Een interessant debat begint als mensen niet meer kunnen zeggen wat ze al honderd keer hebben gezegd. Kortom, als hun nieuwsgierigheid het wint van hun eigenwijsheid.

[Pieterhilhorst.volkskrantblog.nl](http://pieterhilhorst.volkskrantblog.nl)